

Vychovávať, vzdelávať a viesť žiakov ku kritickému mysleniu

## Ako pracovať s e-bookom *Nebyť na šikanu sam*?



**Storytelling je nástrojom zmeny. Rozprávanie príbehu je jedným z najlepších spôsobov ako nájsť nové nápady.**

**Richard Branson**

E-book s názvom ***“Nebyť na šikanu sam”*** prináša pestrú mozaiku príbehov, ktoré sa venujú šikanovaniu z mnohých uhlov pohľadu - z pozície šikanovaného aj šikanujúceho, rodiča i psychológov. Táto metodika má za cieľ ukázať princípy využívania príbehov o šikanovaní vo vzdelávaní a priniesť praktické tipy pre začlenenie týchto príbehov do výučby. Každý z príbehov, a práca s ním, sa prenáša do nášho myslenia a postojov. Preto je práca s príbehmi jedným z najefektívnejších nástrojov učenia sa a výchovy, a to nielen pre prevenciu šikanovania a kyberšikany.

## Čím je písaný storytelling taký zaujímavý?

Storytelling (učenie sa cez skutočné príbehy) je jedným z mála nástrojov, ktorý **dokáže vzdelávať a zaujať všetky učiace sa typy** – vizuálne, auditívne, kinestetické. Súčasne je vhodný aj pre **rôzne vekové a vzdelávacie skupiny**. Storytelling vo vzdelávaní je vo viacerých krajinách už bežnou súčasťou formálneho vzdelávania, keďže ide o **najinteraktívnejšiu formu** procesu učenia sa.

E-book, ku ktorému čítate túto metodiku, je cenným zdrojom osobných príbehov ľudí, ktorých sa týkala alebo stále týka **šikanovanie a kyberšikanovanie**. Popisuje ich pocity a prežívanie a citlivým spôsobom otvára témy, ktoré sa možno týkajú aj Vás, Vašich žiakov alebo blízkych.

V metodike nájdete tipy, ako využiť príbehy na otvorenie témy šikanovania a kyberšikanovania predovšetkým na triednických hodinách, hodinách občianskej náuky alebo etiky.

Ako prevenciu šikanovania a zároveň rozvíjanie **emočnej inteligencie** a vnímavosti žiakov je však veľmi vhodné využívať príbehy a dopĺňať nimi učivo aj na iných predmetoch, či už sa jedná o matematiku, prírodné vedy alebo jazyky. Príbeh tu môže slúžiť ako prepojenie faktov, ktoré žiakov chceme naučiť a navyše rozvíja porozumenie zraniteľným skupinám počas bežnej práce na hodinách. Pedagóg tak žiakov nielen **vzdeláva**, ale aj **vychováva a vedie** ich k vnímaniu svojho okolia, pochopeniu fungovania spoločnosti a postavenia človeka v nej. Podporuje v nich motiváciu porozumieť prekážkam druhých a vzbudzuje v nich záujem o zraniteľných ľudí vo svojom okolí a škole. Cez využívanie reálneho a písomne spracovaného príbehu pedagóg vysvetľuje nielen bežné učivo v rámci predmetu, ale pracuje aj na formovaní postojov, názorov a práce s informáciami o skupinách zraniteľných ľudí v spoločnosti.

Výsledkom tohto prístupu je zvýšenie aktivity samotných žiakov v oblasti participácie a podpory čitateľskej gramotnosti detí a žiakov cez inovatívne prístupy vo vzdelávacom procese.



Príbehy sú  
vzdelávacím  
nástrojom, ktorý  
využíva  
najstaršiu,  
najzaujímavejšiu  
a najefektívnejšiu  
metódu  
vzdelávania –  
storytelling.

### Príprava

1. Stanovte si cieľ hodiny
  - Čo chcem dosiahnuť? Je mojím cieľom prevencia šikanovania a práce na bezpečnom prostredí v triede, alebo mám podozrenie, že sa už niečo deje? S čím majú Žiaci odchádzať z hodiny? Aké emócie, pocity a postoje v nich chcem vyvolať alebo podporiť?
2. Koľko mám na prácu s príbehom času? Mám kapacity sa k nemu vrátiť na budúcej hodine či hodinách? Môžem sa dohovoriť na spoluprácu s ďalšími pedagógmi, ktorí ten istý príbeh môžu využiť na svojej hodine?
3. Prečítajte si príbehy z e-booku a vyberte ten, ktorý najviac pomôže dosiahnuť Váš vzdelávací a výchovný cieľ.
4. Prečítajte si vybraný príbeh druhýkrát, tentokrát však viac očami svojich žiakov/štvrtov. Predstavte si svojich žiakov, študentov ako asi budú reagovať na jednotlivé časti príbehu (vzdelávateľovi pomôže predstava mentálne sa pripraviť na to, pri ktorých častiach bude potrebné viac diskutovať, pri ktorých viac reflektovať, ku ktorým je vhodné pripraviť si informácie/odpovede na predpokladané otázky. Ak sú žiaci/študenti skôr citliví, empatickí, zvyčajne radšej reflektujú. Ak sú žiaci/študenti skôr zvedaví, príp. podozrievaví, zvyčajne radšej diskutujú).

**Zdravá klíma** v kolektíve a vnímavé vzťahy sú najlepšou prevenciou.

Ak sa šikane predsa len nepodarí zabrániť, kľúčové je **zdôveriť** sa tým, ktorí sú pripravení počúvať a pomôcť v kritickej situácii.

### Vzorová hodina:

### Využitie príbehu "Dominika - Ako sa žije dievčaťu, ktoré prežilo šikanu"

#### 1. Obrazová projekcia

Nepreprádzajte žiakom tému hodiny. Vyzvite ich, aby Vás počúvali a predstavovali si, čo hovoria a na čo sa pýtajú. Obrazy pomôžu žiakom/študentom naladiť sa na tému a vcítiť sa do problematiky.

*"Predstavte si dievča, ktoré sa volá Dominika. Dominika už 12 rokov hrá volejbal. Ako asi Dominika vyzerá? Aká je? Kde býva? Ako vyzerá jej izbička, najbližšie okolie? Aký je jej denný režim?"*

Vyzvite žiakov, aby zdieľali svoje predstavy o Dominike.

#### 2. Práca s textom

Po úvodnej obrazovej projekcii a diskusiách môžete žiakov pripraviť na Dominiku - osobu z príbehu. Špecificky je dobré vyzdvihnúť fakt, že ide o reálneho človeka, ktorý býva v Bratislave. V tejto časti máte niekoľko možností, ako žiaci môžu s textom pracovať:

- Žiaci si môžu prečítať celý text naraz bez akejkoľvek úlohy
- Žiaci čítajú text po kúskoch - podkapitolách. Vždy predtým ako dostanú ďalší úryvok textu, im povedzte iba názov podkapitoly (napr. "Dúfala som, že to prestane") a opýtajte sa žiakov, čo si myslia, že sa z danej podkapitoly dozvedia. Tento spôsob vzbudzuje väčší záujem o príbeh, vcítanie sa do Dominiky a väčšiu angažovanosť žiakov v aktivite.
- môžete žiakov/študentov požiadať, aby si urobili poznámku, ak ich niečo v príbehu prekvapilo

Každý problém,  
aj keď sa to v  
danej chvíli  
nezdá, má  
riešenie.

Keď sa človek  
stretne so  
šikanou alebo  
kyberšikanou,  
najdôležitejšie je,  
aby na jej  
riešenie nebol  
sám.

Toto posolstvo si  
odnášame z  
rozprávání tých,  
ktorí šikanu zažili  
na vlastnej koži.



### Vzorová hodina:

### Využitie príbehu "Dominika - Ako sa žije dievčaťu, ktoré prežilo šikanu"

#### 3. Reflexia

Vo fáze reflexie najprv žiakom dáme priestor na "odvetranie emócií":

- *Ako sa vám príbeh čítal? Ako ste sa pri čítaní cítili? Snažíme sa, aby žiaci pomenovali svoje emócie počas čítania jednotlivých častí textu.*

Vrátíme sa tiež k obrazovej projekcii pred čítaním textu:

Ďalej sa pýtame: *Čo vás najviac prekvapilo? Predstavil si niekto z vás Dominiku ako Rómku? A preberieme so žiakmi, aké spoločenské stereotypy stoja za tým, že si ľudia jednoduchšie predstavia Rómku ako napr. speváčku, ale horšie ako volejbalistku. Diskusiu sa snažíme viesť tým smerom, že mať stereotypy je prirodzené, ale je potrebné s nimi vedome pracovať a reflektovať, obzvlášť, ak sa jedná o stereotypné vnímanie druhých ľudí.*

Ďalej si so žiakmi ujasníme základné míľniky príbehu, a to tým, že požiadame niekoho, aby príbeh prerozprával vlastnými slovami.

Návrhy ďalších otázok:

- Ako sa žiaci k Dominike správali? (Pomenujeme, že sa jedná o šikanovanie a rozvineme, aké ďalšie správanie možno označiť za šikanovanie).
- Ako sa Dominika cítila, keď jej na ZŠ šikanovali, pretože je Rómka? Čo povedala? Ako sa cítila, keď šikanovali jej kamarátku?
- Prečo je šikanovali? Aké mohli mať spolužiaci dôvody? (U starších môžeme rozšíriť - aké ďalšie dôvody vedú k šikanovaniu?)
- Čo je kyberšikana? V čom je iná oproti "bežnej šikane"?
- Ako sa Dominika asi cítila, keď prišla o svoj najväčší koníček - volejbal? (Možno priblížiť otázkami - ako by ste sa cítili vy, keby ste prišli o váš koníček)
- Kedybyste zistili, že je niekdo vo vašom okolí šikanovaný, čo byste té osobě poradili? Co byste poradili jejím kamarádům? Co byste poradili jejím spolužákům? Co by podle vás měli dělat rodiče šikanovaného? Co by měli dělat učitelé šikanovaného?

**Metodická a  
informačná  
podpora pre  
pedagógov:**

- e-book *Nebyť na šikanovanie sám*

- videá o šikane a kyberšikane na portáli *Online živá knižnica*

- webináre o šikane a kyberšikane na portáli *Online živá knižnica*

## INFOBOX ku šikane a kyberšikane



### ŠIKANA

- existovala vždy, ale tu stáli obe strany proti sebe (tvárou v tvár)
- obeť a agresor sú jasne definovaní
- Medzi obeťou a agresorom vzniká fyzická a/alebo psychická nerovnováha
- okruh zapojených osôb je obmedzený
- sú tu "oddychové prestávky" (napr. doma, mimo školy)
- reakcie obeť možno vidieť priamo

### KYBERŠIKANA

- pomerne nový jav, podmienený prudkým rozmachom nových médií
- šikana neprebieha tvárou v tvár, ale cez moderné komunikačné prostriedky (internet alebo mobil)
- skutočne jednoduché, rýchle a rozsiahle šírenie informácií
- nemáme prehľad o tom, koľko osôb je do šikany zapojených
- nekončí pred dverami domu, ale prenasleduje obeť až k posteli
- údaje, ktoré raz dáme na internet, tam môžu zostať uložené natrvalo
- agresor môže konať anonymne
- reakcie obeť nevidíme priamo
- obeť tiež nevidí agresora, preto nemôže posúdiť, či sa za tým všetkým neskrýva iba omyl (napr. keď páchatel nemal v úmysle vyvolať poslanou fotografiou záplavu komentárov)

### ZDROJ INFOBOXU:

<http://cyberhelp.eu/sk>

(Viacjazyčný portál na tému kyberšikana v každodennej práci sociálnych pracovníkov a pedagógov)



© EDUMA, n.o.  
2020

Všetky práva na metodiky z vzdelávacieho portálu onlinezivakniznica.sk a eduma.sk sú vyhradené a nie je možné ich rozmnožovanie alebo verejné rozširovanie bez súhlasu organizácie.



**Podporil Nadačný fond Telekom pri Nadácii Pontis.**